

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱԽԱՋՈՒԹՅՈՒՆ

ՕՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

№ 114 2019

ՀՀ ԴԱՏԱԽԱՋՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

Տպագրվում է 1997 թվականից, ՀՀ գլխավոր դատախազ Հենրիկ Խաչատրյանի նախաձեռնությամբ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Դավիթ Մելքոնյան Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազի տեղակալ, իրավ. գիտ. թեկնածու, ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի ամբիոնի դոցենտ (խորհրդի նախագահ)

Աշոտ Եսայան Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազի օգնական, Խ.Աբովյանի անվան Հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի պատմության և իրավագիտության ֆակուլտետի դասախոս, դոցենտ (գլխավոր խմբագիր)

Գևորգ Բաղդասարյան Երևան քաղաքի դատախազ, իրավ. գիտ. թեկնածու

Արմեն Մարուխյան Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազության կազմակերպական-վերահսկողական և իրավական ապահովման վարչության պետ, իրավ. գիտ. թեկնածու

Գևորգ Դանիելյան ԵՊՀ սահմանադրական իրավունքի ամբիոնի պրոֆեսոր, իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր (համաձայնությամբ)

Հովհաննես Սյրեվանյան Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի պետաիրավական հետազոտությունների բաժնի վարիչ, իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր (համաձայնությամբ)

Գառնիկ Սաֆարյան Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և իրավունքի ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող, իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր (համաձայնությամբ)

Արման Թաթոյան Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպան, իրավ. գիտ. թեկնածու, ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի ամբիոնի դոցենտ (համաձայնությամբ)

Ռուբեն Մելիքյան իրավ. գիտ. թեկնածու, ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի ամբիոնի դոցենտ

Գլխավոր խմբագիր՝ Ա. ԵՍԱՅԱՆ

Հանդեսը ՀՀ բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի (ԲՈՀ) կողմից ընդգրկված է թեկնածուական (1999թ.) և դոկտորական (2002թ.)ատենախոսությունների հիմնադրույթների հրապարակման համար ընդունելի գիտական պարբերականների ցանկում:

Գլխավոր խմբագրի հասցեն.
0010 ք. Երևան, Վ. Սարգսյան 5
Հեռախոս՝ 511-640
Էլ. հասցե՝ ashot@yessayan.am,
orinakanutyun@prosecutor.am
www.prosecutor.am
ISSN 1829-4219

© Համակարգչային շարվածքը,
ոճը, տառաձևերը և էջադրումը՝
«ՕՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ»

Հանձնված է արտադրության՝ 14.11.2019թ.
Ֆորմատ՝ 60x84 1/8
Տպաքանակը՝ 500
Մավալը՝ 5 պայմ. մամուլ
Գրանցման վկայական՝ N 688

Տպագրված է «Աստղիկ Գրատուն»
հրատարակչության տպարանում
Երևան, Գ. Քոչարի 21

© «ՕՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ», 2019թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՐԳԵՎԱՏՐՈՒՄՆԵՐ

ՀՀ Նախագահի հրամանագրերով 3

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ գլխավոր դատախազն ընդունել է Խորվաթիայի Հանրապետության Գերագույն դատարանի դատարանի նախագահի գլխավորած պատվիրակությանը 5

ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ գլխավոր դատախազը մասնակցել է Բիշքեկում կայացած ԱՊՀ և Շանհայնի համագործակցության կազմակերպության երկրների գլխավոր դատախազների նիստերին 6

ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Նելլի Տեր-Թորոսյան Կաշառք տալու խրախուսական նորմի կիրառելիությանն առնչվող որոշ հիմնախնդիրներ 8

Артур Антонян Содержание и правовое определение понятий «Воинская обязанность» и «Военная служба» 12

Սևակ Պողոսյան Անզգուշությամբ հանցանք կատարող անձանց կրիմինալոգիական առանձնահատկությունները 18

Գուրգեն Քոթանջյան Հոգեբուժական հիվանդանոցում ապօրինի տեղավորելու կամ պահելու հանցակազմին առնչվող որոշ հարցեր 23

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Դավիթ Օհանյան Պայմանագրի մեկնաբանման օբյեկտիվ տեսությունը 26

Լուսինե Թասալյան, Սամվել Հակոբյան Հաշտարարության ինստիտուցիոնալ հիմքերը 34

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Էդգար Ավետիսյան Արբիտրաժն ու հաշտարարությունը որպես վեճի լուծման այլընտրանքային կարգ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության փոփոխությունների լույսի ներքո 37

Милена Саргсян Некоторые правовые проблемы института обеспечительных мер в гражданском судопроизводстве РА 42

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Ռոզա Աբաջյան Ժողովրդախիշխանության սկզբունքը. իրականացման անմիջական ձևերի սահմանադրական ամրագրման համեմատական վերլուծություն 49

Վաչիկ Շահվերդյան Հայկական պառլամենտարիզմի զարգացման պատմաիրավական ընթացքը 56

Айк Цатурян Законодательная инициатива парламента в рамках предварительного законодательного надзора 61

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Սասուն Բաղդասարյան Երկրի պաշտպանության գործառույթի կենսագործման կառուցակարգի առանձնահատկությունները 67

ՍԵՂՄԱԳՐԵՐ

Սեղմագրեր / Абстракты / Abstracts 75

ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՀՀ դատախազության «Օրինականություն» գիտագործնական և ուսումնամեթոդական հանդեսում տպագրվող հոդվածներին ներկայացվող պահանջները 88

ՍԱՍՈՒՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Հայ-ռուսական համալսարանի
Իրավունքի տեսության և սահմանադրական իրավունքի
ամբիոնի ասպիրանտ (հանրային իրավունք)

**ԵՐԿՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹԻ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՄԱՆ
ԿԱՌՈՒՅԱԿԱՐԳԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Երկրի պաշտպանության գործառույթը պետության սահմանադրական գործառույթների համակարգում դիտարկելիս անհրաժեշտ է վեր հանել նաև այդ գործառույթի կենսագործման կառուցակարգի առանձնահատկությունները՝ օգտագործելով միջճյուղային-համալիր գիտական մոտեցման հնարավորությունները: Հետազոտական այս խնդրի իրականացումը կարևոր հիմք է երկրի պաշտպանության հարաբերությունների սահմանադրական կարգավորման մի շարք հիմնահարցերի հետազոտման և պարզաբանման, դրանց սահմանադրական կարգավորման առարկայի (հարաբերությունների շրջանակի), կարգավորման այլ յուրահատկությունների տեսական իմաստավորման համար: Ավանդաբար երկրի պաշտպանության տեսական և իրավական հիմնահարցերի ուսումնասիրությունն առնչվում է մի շարք գիտական ճյուղերի հետ: Մասնավորապես՝ պետության և իրավունքի տեսության մաս կազմող «պետության ֆունկցիաների» տեսությունը, սահմանադրական իրավունքի տեսությունը, ռազմական (կամ ռազմավարչական) իրավունքի տեսությունը¹, երբեմն՝ կառավարման տեսությունը, և իհարկե, ռազմագիտությունը, հատկապես՝ դրա ռազմական «ստրատեգիա» կոչված ոլորտը: Փորձենք երկրի պաշտպանության գործառույթը և դրա կենսագործման կառուցակարգը քննարկել այս գիտական ոլորտների տեսանկյուններից, այնուհետև միավորել ստացված արդյունքները:

Ցանկացած պետություն (երկիր) խնդիր ունի ապահովելու իր ինքնիշխանությունը, պետական սահմանների անձեռնմխելիությունը,

արտաքին անվտանգությունը: Այդ խնդրի լուծման համար պետությունն իրականացնում է երկրի պաշտպանության արտաքին գործառույթ: Այդ գործառույթի պետականագիտության կողմից մատնանշված տարրերն աչքի են ընկնում որոշակի առանձնահատկություններով:

1. Պաշտպանության գործառույթի օբյեկտը երկրի ռազմական պաշտպանության հետ կապված հասարակական հարաբերություններն են, որոնք իրենց բնույթով էականորեն տարբերվում են հասարակական այլ հարաբերություններից: Այդ տարբերության հիմնական չափանիշը գործառույթի իրականացման շնորհիվ հիմնադրված կառույցը՝ բանակը կամ զինված ուժերն են: Դրանց կիրառման ու գործունեության ձևերն էականորեն տարբերվում են այլ ոլորտների օբյեկտներից: Իսկ կառավարման օբյեկտի և կառավարման առանձնահատկությունների միջև գոյություն ունի սերտ կապ: Այդ կապը շեշտադրում է նաև կառավարման գիտությունը, ըստ որի՝ հասարակական համակարգը պետական կառավարման օբյեկտ դիտարկելիս անհրաժեշտ է ելնել հետևյալ հիմնարար դրույթներից.

- ա) կառավարվող օբյեկտների բովանդակությունը և ձևերը, գործառույթներն ու կառուցվածքն անմիջականորեն պայմանավորված են օբյեկտիվ բնական ու սոցիալ-պատմական պայմաններով ու օրինաչափություններով,
- բ) յուրաքանչյուր կառավարվող օբյեկտի յուրահատկությունը (չափորոշիչները) և տեղը հասարակական կենսագործունեության մեջ որոշվում են օբյեկտի բո-

¹ Стів Военное право, под ред. д. ю. н., професора В.Г. Стрекозова, д. ю. н. А.В. Кудашкина. Серия “Право в Вооруженных силах – консультант” – М., “За права военнослужащих”, 2004, 640 с.; Мигачев Ю.И., Тихомиров С.В., Военное право. М.: ООО изд-во «Юрлитинформ», 2002, 456 с.; Военное право. Под ред. засл. деятеля науки РФ, академика Кузнецова Н.И.– М.: издательство Военный университет МО РФ – Всеармейский издательский центр гуманитарной учебной литературы, 1996, 318 с. և այլն:

վանդակությամբ, տեխնոլոգիայով, դրա կողմից կամ դրանում իրականացվող աշխատանքի այլ դրսևորումներով,

- գ) արդի աշխատանքի մասնագիտացված, կոոպերացված և կոլեկտիվ բնույթը բարդ կառույցի է վերածում կառավարվող օբյեկտներին, որոնք հասարակական համակարգում հանդես են գալիս որոշակի (և զարգացող) կազմակերպական ձևերում,
- դ) կառավարվող օբյեկտներն իրենց մարդկային բնույթի ուժով ընդունակ են իրենց ակտիվության նպատակադրման, հարմարեցման և տարրերային ինքնակարգավորման, գիտակցական ինքնակառավարման,
- ե) պետական կառավարման համակարգում (սուբյեկտի և կառավարվող օբյեկտի միասնության տեսանկյունից) կառավարման օբյեկտները կատարում են հասարակական կյանքի վերարտադրության գլխավոր գործառույթը և այդ իսկ պատճառով համարվում են որոշիչ (օբյեկտիվորեն պատճառականացված) պետական մարմինների նկատմամբ²:

Եթե կառավարման գիտության կողմից հիմնավորված այս ընդհանուր և հիմնարար դրույթները փոխադրենք պաշտպանության գործառույթի տիրույթ, ապա կստանանք հետևյալ եզրակացությունները. երկրի պաշտպանության պետական կառավարման կամ պաշտպանության գործառույթի բովանդակությունը, իրականացման ձևերը, ենթագործառույթները, կառուցվածքը պայմանավորված են զինված ուժերի կազմակերպման ու զինված պայքարի (պատերազմի) վարման սոցիալ-պատմական պայմաններով ու օրինաչափություններով: Պաշտպանության գործառույթի ներգործության օբյեկտում գլխավոր դերակատարը զինված ուժերն են՝ իրենց բնորոշ կազմակերպական ու գործառույթային առանձնահատկություններով հանդերձ, ինչն էլ հենց պաշտպանական գործառույթի գլխավոր առանձնահատկությունն է: Այդ գործառույթի իրականացման հիմնական կազմակերպական ձևը բանակն է՝ իր ներքին կառուցվածքային ստորաբաժանումներով հան-

դերձ: Նա առաջնային նշանակություն ունի գործառույթի իրականացման կառուցակարգում: Պաշտպանական հարաբերությունների պետական կառավարումը (պետական մարմինները), առանց մարտունակ բանակի, անհմաստ կառույցներ են, հետևաբար՝ գործառույթի իրականացման արդյունավետության հիմնական ցուցիչը մարտունակ բանակն է, այլ ոչ թե դրա իմիտացիան կամ քաղաքական-իրավական կառավարումն ու կարգավորումը:

Կառավարման տեսության կողմից առաջ քաշված և վերը ներկայացված ինքնակառավարման և ինքնակարգավորման ընդունակությունը ևս բնութագրական է երկրի պաշտպանությանը: Անշուշտ, արդի շրջանում երկրի պաշտպանության հիմնական սուբյեկտը պետությունն է՝ ի դեմս նրա զինված ուժերի ու դրանց կառավարման մարմինների, սակայն պատմականորեն եղել են շատ դեպքեր, երբ ռազմական առումով նվաճված երկրներն ու ժողովուրդները ինքնակազմակերպման ճանապարհով (ընդհատակյա գործունեությունից սկսած, մինչև պարտիզանական պատերազմներն ու ապստամբությունները) կարողացել են ազատվել և արդյունավետ կազմակերպել ազատագրված տարածքների պաշտպանությունը:

2. Պետության այլ գործառույթների հետ համեմատած՝ պաշտպանության գործառույթն աչքի է ընկնում նաև իր իրականացման սուբյեկտային կազմով: Նախ՝ գործառույթի կենսագործման հիմնական և գրեթե մենաշնորհային սուբյեկտը պետությունն է, որը դա կատարում է հանրային իշխանական ապարատի և հատուկ ստեղծված կառույցի՝ զինված ուժերի միջոցով: Եթե պետության մի շարք գործառույթների իրականացմանը մասնակցում են նաև քաղաքացիական հասարակության օտարաբնույթ կազմակերպությունները, ինչպես նաև անհատները՝ իրենց գործունեությամբ, ապա պաշտպանական գործառույթի իրականացման կառուցակարգում, դրա կազմակերպման և կառավարման բոլոր մակարդակներում՝ բարձրագույն քաղաքական ղեկավարումից մինչև ագրեսորի կամ սահմանախախտի դեմ տարվող մարտը, իրականացնում են հանրային իշխանական կառույցները: Քաղաքացիները և կազ-

● ՕՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ № 114 2019

² Сѣн Атаманчук Г.В., Теория государственного управления. Курс лекций.– М. Юрид. лит., 1997, էջ 91:

մակերպություններն այստեղ գործում են որպես հայրենիքի պաշտպանության պարտականություն կրող սուբյեկտներ, որի բովանդակությունն ամրագրված է Սահմանադրությամբ ու օրենքներով: Պաշտպանության գործառույթի իրականացման ողջ պատասխանատվությունը և գործառույթային կենսագործման հանրային իրավական պարտականությունը կրում են պետությունը և նրա մարմիններն ու հատուկ կառույցները:

Այսպիսով՝ երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության ապահովման հիմնական ընդհանուր սուբյեկտը պետությունն է՝ ի դեմս նրա մարմինների, կազմակերպությունների և կառույցների: Ռազմագիտության ու ռազմական անվտանգության տեսության մեջ երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության ապահովման սուբյեկտները դիտարկվում են որպես պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության համակարգի բաղադրատարր՝ համապատասխան սուբյեկտիվ իրավունքներով ու պարտականություններով³:

ՀՀ Սահմանադրության և «Պաշտպանու-

թյան մասին» 2017 թ. նոյեմբերի 15-ի ՀՀ օրենքի վերլուծությունը հիմք է տալիս առաջ քաշելու պաշտպանության գործառույթի ձևավորման ու իրականացման սուբյեկտների հետևյալ շրջանակը՝ օրենսդիր մարմինը, կառավարությունը, նախագահը, դատարանները, անվտանգության խորհուրդը, գործադիր իշխանության մարմինները, պետության զինված կազմակերպությունը, որը ներառում է զինված ուժերը և այլ զորքերը⁴: Ըստ էության՝ զինված ուժերն ընդունված է համարել պետության ռազմական կազմակերպության միջուկը և երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության ապահովման հիմքը⁵: Պետության ռազմական կազմակերպությունը կոչված է ապահովելու երկրի պաշտպանությունը ռազմական մեթոդներով:

Այսպիսով՝ երկրի պաշտպանության գործառույթն իրականացնող սուբյեկտների շարքում հատուկ գործառույթային-նպատակային ինստիտուտ է բանակը կամ պետության ռազմական կազմակերպությունը, որը, ի տարբերություն այլ գործառույթային-նպատակային պե-

³ Տե՛ս Фомин С.А., Обеспечение национальной безопасности. М., Флита: МПСИ, 2007, էջ 129-130: Ս.Ա. Ֆոմինն այդ սուբյեկտների հասկացությունը բնորոշում է հետևյալ կերպ. «Հասարակական հարաբերությունների այն մասնակիցը, որին իրավական նորմերն օժտել են իրավունքներով ու պարտականություններով» (տե՛ս նույն տեղը):

⁴ Գրականության մեջ օգտագործվում են մի շարք եզրույթներ՝ կապված զինված կազմավորումների հետ: Դրանցից են՝ «պետության ռազմական կազմակերպությունը», «ռազմական ուժեր», «բանակ», «զորք», «ուժային կառույցներ», «զինված ուժեր»: «Պետության ռազմական կազմակերպությունը» ներառում է զինված ուժերը, այլ զորքերը, զինված կազմավորումները և մարմինները, որոնք իրենց առջև դրված խնդիրներն իրագործում են ռազմական մեթոդներով, ռազմական կառավարման մարմինները, ինչպես նաև արդյունաբերական ու գիտական համալիրները» (տե՛ս Белов В.К., Воронов А.Ф., Голенко Е.Н., Военное право; под. ред. В.Г. Стрекозова, А.В. Кудашкина, Военный университет, Академия военных наук.– М.: За права военнослужащих, 2004, էջ 92-93): «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի համաձայն «Չինված ուժերը» պետական ռազմական կառույց է, որն ապահովում է ՀՀ պաշտպանության ռազմական բաղադրիչը, իսկ «այլ զորքերը» ներառում է ոստիկանության զորքերը, սահմանապահ զորքերը, պետական պահպանության ծառայությունը և ազգային անվտանգության հատուկ ստորաբաժանումները» (տե՛ս «Պաշտպանության մասին» 2017 թ. դեկտեմբերի 15-ի ՀՀ օրենքը // ՀՀ ՊՏ 2017.12.06.173(1348): Ըստ ռազմագիտության՝ բանակը պետության ռազմական մարմինը (կառույցը) է, որը նախատեսված է զինված բռնության միջոցներով նրա քաղաքականության իրականացման համար: «Բանակ» բառը «զինված ուժերի» հոմանիշներից մեկն է: Բանակն ունի մի շարք հատկանիշներ, պետական կառույց է, զինված մարդկանց կազմակերպություն է, իր գործառույթները կատարում է զինված միջոցներով, կոչված է պատերազմ վարելու և դրա համար ունի բավարար մարտական հզորություն (տե՛ս Белов В.К., Воронов А.Ф., Голенко Е.Н., Военное право; под. ред. В.Г. Стрекозова, А.В. Кудашкина, Военный университет, Академия военных наук.– М.: За права военнослужащих, 2004, էջ 92):

⁵ Տե՛ս Фомин С.А., Обеспечение национальной безопасности. М., Флита: МПСИ, 2007, էջ 133: Ռազմական գիտության մեջ ընդունված է երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության համակարգի հիմք համարել դրանց ապահովման մարմինները, ուժերը և միջոցները (տե՛ս նույն տեղը, էջ 131): «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդ. 3-րդ մասի համաձայն՝ զինված ուժերը կազմված են զինվորական կառավարման կենտրոնական մարմնից՝ ԶՈՒ գլխավոր շտաբից, զինվորական կառավարման այլ մարմիններից, զորամիավորումներից, միավորումներից, զորատեսակներից և զորամասերից, զինվորական հաստատություններից և զինվորական այլ կազմավորումներից: Պատերազմի կամ ռազմական դրության ժամանակ զինված ուժերի կազմում ընդգրկվում են նաև այլ զորքերը, քաղաքացիական պաշտպանության և արտակարգ իրավիճակների լիազոր պետական մարմնի ուժերը (տե՛ս «Պաշտպանության մասին» 2017 թ. դեկ. 15-ի ՀՀ օրենքը // ՀՀ ՊՏ 2017.12.06.173(1348)):

տական ինստիտուտների, ի սկզբանե, պետության առաջացմամբ գոյություն ունեցող կառույց է: Եթե պետության կառուցակարգի մնացած գործառնությանն-նպատակային ինստիտուտների հիմնական ու գերակշռող մասի պատմությունն սկսվում է նոր դարաշրջանից, ապա բանակի պատմությունը հաշվվում է պետության պատմությանը զուգընթաց:

Պետական ինստիտուտների պատմական զարգացման շարքի ուսումնասիրությունը հաստատում է կայուն միտում՝ պետական կառավարման մասնագիտացում և ճյուղավորում: «Պետության գործառնության, նպատակների որոշման կառուցակարգերի, որոշումների մշակման ու ընդունման ընթացակարգերի բարդացումն անխուսափելիորեն հանգեցնում է «իշխանության ծառի» ճյուղավորման: Հիմնական «ճյուղերը» ծնում են ենթաճյուղեր, որոնք կոչված են ամրացնելու «ծառի» արմատներն ու բունը՝ պետական որոշումների ու գործողությունների որակի բարձրացման ճանապարհով»⁶:

Յ.Ա. Տիխոմիրովի առաջ քաշած այս օրինակաբանությունն անհերքելի է: Իսկապես, նոր դարաշրջանի պատմությունը ցույց է տալիս, որ պետական կառավարման բարդացումն առաջ է բերում նոր նպատակային ինստիտուտների ձևավորում, որոնք նախատեսված են «պետության այս կամ այն գործառնության շրջանակում և համապատասխան պետական մարմինների պատասխանատվության գոտում գործելու համար»: Սակայն Յ.Ա. Տիխոմիրովի առաջ քաշած այս միտումը չի վերաբերում բանակին, չնայած նա բանակը ևս ներառում է նման գործառնությանն-նպատակային հատուկ ինստիտուտների շարքում:

Բանակը պետության մշտական գործառնությանն-նպատակային ուղեկիցն է: Հետևաբար՝ արդի շրջանում կարող է խոսք լինել միայն բանակի վերակառուցման, ձևափոխման մասին, այլ ոչ թե՛ նոր ձևավորված ինստիտուտի: Սակայն պետք է համաձայնվել այդ հեղինակի այն մտքի հետ, որ բանակը, զինված ուժերը՝

որպես հատուկ կերպով կազմակերպված ներգործության ուժ, գործառնությանն-նպատակային կառույց է: «Բանակն ունի խիստ ստորակարգային կառուցվածք, զինվորական ծառայության անձանց կազմ, զենքի զանազան տեսակներ և լրիվ նյութական բազա»⁷: Սրան պետք է ավելացնել նաև բանակի հատուկ առանձնացվածությունն այլ պետական կառույցներից, նրա կազմի բազմաթվությունը և դրա հետևանքով բանակի քաղաքական դերակատարությունը: Այս պայմաններում կարևորվում է բանակի իրավական կարգավիճակի սահմանադրական ամրագրումը, դրա քաղաքական չեզոքության ապահովման կառուցակարգերի հիմնադրումը⁸:

3. Երկրի պաշտպանության գործառնության չափի է ընկնում նաև իր իրականացման ձևերով ու մեթոդներով: Ընդհանրապես ընդունված է պետության գործառնության իրականացման մեթոդները բնորոշել որպես եղանակների, հնարքների և միջոցների ամբողջություն, որոնք կիրառվում են գործառնություն իրականացնելիս: Տեսական գրականության մեջ ընդունված է մեթոդները կապել գործառնության և դա իրականացնող հանրային իշխանական մարմինների հետ: Վ. Աֆանասևի կարծիքով՝ պետության գործառնության իրականացման մեթոդները բազմազան են, և դրանք կախված են գործառնության տեսակից, ինչպես նաև դրանք իրականացնող պետական մարմիններից: Որպես օրինակ՝ այս հեղինակը մատնանշում է մարդու և քաղաքացու իրավավունքների ու ազատությունների ապահովման, իրավակարգի պահպանության գործառնությունը, որոնցում օգտագործվում են թույլատրական, արգելող, պահանջող, համոզման ու հարկադրանքի մեթոդները, իսկ տնտեսական գործառնության իրականացնելիս, բացի վարչաիրավական մեթոդներից, կիրառվում է տնտեսական մեթոդների ամբողջական համալիր՝ բարոյական և նյութական խրախուսում, կանխատեսում, պլանավորում, արտոնյալ վարկավորում և ներդրումներ,

⁶ Տե՛ս Тихомиров Ю.А. Государство: монография /Ю.А. Тихомиров.– М.: Норма: ИНФРА-М, 2013, էջ 143:

⁷ Տե՛ս Тихомиров Ю.А. Государство: монография /Ю.А. Тихомиров.– М.: Норма: ИНФРА-М, 2013, էջ 144:

⁸ Բանակը պետք է օգտագործվի միայն արտաքին և եզակի դեպքերում պետության մեջ սահմանադրական կարգերի պաշտպանության համար: Եղել են դեպքեր, երբ բանակը՝ Հունաստանում (1960-ական թթ.), Չիլիում (1970-ական թթ.), Արգենտինայում և այլ երկրներում վերցրել է իշխանությունը (տե՛ս Тихомиров Ю.А. Государство: монография /Ю.А. Тихомиров.– М.: Норма: ИНФРА-М, 2013, էջ 144):

պետական սուբսիդավորում, սպառողների պաշտպանություն և այլն⁹: Այս հեղինակի մոտեցման վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ պետության ամեն մի գործառույթ իրականացնելիս կիրառվում են **ընդհանուր և հատուկ մեթոդներ**: Ընդհանուր մեթոդները բնութագրական են բոլոր գործառույթներին, իսկ հատուկ մեթոդները բխում են սովյալ գործառույթի ներգործության օբյեկտի առանձնահատկություններից: Դրանք հիմնականում չեն կիրառվում այլ գործառույթներ իրականացնելիս: Անկախ այն հանգամանքից, թե որքանով է ճիշտ գործառույթների իրականացման մեթոդների նկատմամբ այս մոտեցումը, պետք է նկատի ունենալ, որ երկրի պաշտպանության գործառույթի հատուկ մեթոդներն իրապես յուրահատուկ են, այլ ոլորտներում կիրառվող մեթոդներից էականորեն տարբերվող, ինչը պայմանավորված է դրանց ռազմականացված բնույթով:

Ա. Վաղարշյանը պետության գործառույթների իրականացման մեթոդները կապում է գործառույթի իրականացման ձևերի (իրավական և ոչ իրավական) հետ¹⁰ կարծելով, թե գործառույթների իրականացման յուրաքանչյուր ձևի համապատասխանում են իրեն բնորոշ մեթոդները: Պետության գործառույթների իրականացման իրավական (իրավաստեղծ, իրավակիրառ, իրավապահպան, մեկնաբանողական-իրավական, հսկիչ-վերահսկիչ, հիմնադիր» ձևերն ընդհանուր են պետության բոլոր գործառույթների համար: Հետևաբար՝ ընդհանուր են նաև դրանցից ամեն մեկում կիրառվող մեթոդները՝ օրինականությունը, օրինական հարկադրանքը, իրավական տեղեկութավորումը, համոզումը, խթանումը և խրախուսումը, խորհրդատվությունը, անմիջական կառավարումը, արգելումը, պարտադրումը և այլն: Նույն մոտեցմամբ կարող ենք պնդել, որ պետության գործառույթների կազմակերպական ձևերից յու-

րաքանչյուրին (կազմակերպական կանոնակարգող, կազմակերպական-տնտեսական, կազմակերպական-գաղափարական) բնորոշ են իրականացման իրենց մեթոդները, և քանի որ այդ ձևերն օգտագործվում են գրեթե բոլոր գործառույթներն իրականացնելիս, հետևաբար՝ այդ մեթոդները կիրառելի են բոլոր գործառույթների իրականացման գործընթացում: Այս հարցում միանշանակ պետք է համաձայնվել Յ.Ա. Տիխոմիրովի հետ, ըստ որի՝ պետության կարևոր գործառույթներն ունեն ենթագործառույթներ, և ինչպես գործառույթները, այնպես էլ ենթագործառույթներն անհրաժեշտ է մասնատել պետական ինստիտուտների ու մարմինների իրավական կերպով սահմանված խնդիրների և իրավասության՝ հետևյալ շղթայով. ա) զարգացման ծրագրային նպատակադրումը, բ) նորմատիվ իրավական կարգավորումը, գ) պետական կառավարումը, դ) կազմակերպական գործունեությունը, զ) նյութական գործողությունները, է) վերահսկողության իրականացումը և հարկադրանքի միջոցների կիրառումը, ը) հասարակության տեղեկատվական սպասարկումը¹¹:

Պետության գործառույթների իրականացման՝ Յ.Ա. Տիխոմիրովի առաջադրած այս կառուցակարգն ընդունելի է պետության բոլոր գործառույթների համար: Եվ պաշտպանության և իրավակարգի ապահովման գործառույթներն իրականացնելիս պետությունը և նրա մարմինները գործում են կառուցակարգային նույն շղթայով: Տարբերվում են միայն այդ կառուցակարգի որոշ տարրերի դրսևորումները. մասնավորապես՝ պետության պաշտպանության գործառույթի ծրագրային նպատակադրման ձևը, որպես կանոն, ռազմական դոկտրինն է: Կան տարբերություններ պետական կառավարման և դրա ընթացքում օգտագործվող կազմակերպական ձևերի ու մեթոդների միջև, ինչպես նաև նյութական գործողություններում: Մասնա-

⁹ Տե՛ս Афанасьев В.С., Государство, новые подходы к сущности, функциям, типологии // В кн. Общая теория права и государства /Под. ред. В.В. Лазарева.– 2-е изд., перераб. и доп.– М.: Юристъ, 1996, էջ 283:

¹⁰ Տե՛ս Ա.Գ. Վաղարշյան, Պետության և իրավունքի տեսություն-1 (Դասախոսություններ), ԵՊՀ. – Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2016. էջ 125:

¹¹ Տե՛ս Тихомиров Ю.А. Государство: монография /Ю.А. Тихомиров.– М.: Норма: ИНФРА-М, 2013, էջ 172:

¹² Երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության համակարգն ընդունված է տրոհել մի քանի ենթահամակարգի՝ պետական կառավարման, տարածքային, գործառույթային, բուն ռազմական կազմակերպության (տե՛ս Фомин С.А., Обеспечение национальной безопасности. М., Флита: МПСИ, 2007, էջ 128): Թվարկված ենթահամակարգերից յուրաքանչյուրն ունի իր կառավարման մարմինները՝ իհարկե, ստորակարգային կապերի պահպանման միջոցով:

վորապես՝ պաշտպանական հարաբերությունների կառավարումը բազմամակարդակ է¹², իսկ դրա սկզբունքները յուրահատուկ են՝ մյուսներից էականորեն տարբերվող: Պաշտպանական ոլորտում կիրառվում են այնպիսի կազմակերպական ձևեր ու մեթոդներ, որոնք այլ գործառույթներն իրականացնելիս օբյեկտիվորեն անընդունելի են: Օրինակ՝ «ՀՀ ռազմական դոկտրինն» ամրագրում է Ջինված ուժերի օգտագործման հիմնական ձևերը՝ ա) ռազմավարական, օպերատիվ, մարտավարական և հատուկ գործողությունները, բ) սահմանադրական կարգին սպառնացող վտանգների վերացման գործողությունները՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով, գ) դաշնակցային պարտավորություններից բխող գործողությունները, դ) միջազգային խաղաղապահ գործողությունները, ե) տարրերային աղետների և այլ արտակարգ իրավիճակների ժամանակ անհրաժեշտ գործողություններ¹³:

Թվարկված ձևերը պաշտպանության գործառույթի իրականացման հատուկ կազմակերպական-իրավական ձևերն են: Հիմք ընդունելով «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվ. 1-ին կետում ամրագրված «պաշտպանություն» հասկացությունը¹⁴ կարող ենք առանձնացնել պաշտպանության իրականացման քաղաքական, ռազմական, տնտեսական, տե-

ղեկատվական սոցիալական, իրավական և այլ բնույթի միջոցները: Այս դեպքում միջոցները պետք է հասկանալ գործառույթի իրականացման ձևերի իմաստով:

Ինչ վերաբերում է պաշտպանության գործառույթի իրականացման մեթոդներին՝ ոչ «ՀՀ ռազմական դոկտրինը», ոչ էլ «Պաշտպանության մասին» ՀՀ 2017 թ. նոյեմբերի 15-ի օրենքը չեն ամրագրում դրանց շրջանակը¹⁵: Ռազմական իրավունքի տեսության մեջ ընդունված է, որ պաշտպանության գործառույթի իրականացման ռազմական մեթոդները նախորոշում են զորքերի գործունեության յուրահատուկ բովանդակությունը, դրանք ենթադրում են զենքի և զինամթերքի օգտագործում՝ պաշտպանության խնդիրների լուծման համար¹⁶: Ռազմական անվտանգության տեսության մեկ այլ հեղինակ Ս.Ա. Ֆոմինը երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության կառուցվածքում՝ օբյեկտ, սուբյեկտ, առարկա, առանձնացնում է նաև դրա մեկ այլ կարևոր տարր՝ մեթոդները և միջոցները¹⁷:

Այս հարցը կարիք ունի հատուկ հետազոտության ու ամփոփման, որովհետև նախնական տպավորությունն այն է, որ երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության ապահովման գործառույթի իրականացման մեթոդների խնդրում առկա է որոշակի տեսական

¹³ Տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետության ռազմական դոկտրինը», կետ 41, հաստատված է ՀՀ նախագահի 25.12.2007 ՆՀ-308-Ն հրամանագրով: Սկզբնաղբյուրը՝ ՀՀ ՊՏ 2008.01,07/1 (591), հոդված 14 (<http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=41116>): ՌԴ ռազմական դոկտրինը զորքերի կիրառման հիմնական ձևեր է համարում օպերացիաները (ռազմավարական, համատեղ, հակատեռորիստական) և մարտական գործողությունները (տե՛ս Белов В.К., Воронов А.Ф., Голенко Е.Н., Военное право; под. ред. В.Г. Стрекозова, А.В. Кудашкина, Военный университет, Академия военных наук.– М.: За права военнослужащих, 2004, էջ 93:

¹⁴ «Պաշտպանությունը ՀՀ տարածքային ամբողջականությունը, սահմանների անձեռնմխելիությունը և անվտանգությունը, այդ թվում՝ քաղաքացիների պաշտպանվածությունը, ռազմական սպառնալիքներից ապահովելու նպատակով խաղաղ ժամանակ և ռազմական դրության պայմաններում քաղաքական, ռազմական, տնտեսական, տեղեկատվական, սոցիալական, իրավական և այլ բնույթի միջոցների կիրառման ու միջոցառումների իրականացման ընդհանրություն» է (տե՛ս «Պաշտպանության մասին» 2017 թ. դեկտեմբերի 15-ի ՀՀ օրենք // ՀՀ ՊՏ 2017.12.06.173(1348)):

¹⁵ Դրանք իրավաբանորեն ամրագրված չեն նաև ՌԴ-ում: Տեսաբանները համարում են, որ ռազմական մեթոդների հարցը սկզբունքային է, և եթե մարտական գործողությունների ժամանակ (պատերազմի վիճակում կամ ռազմական բախումների ընթացքում) այդ մեթոդներն ակնհայտ են, ապա խաղաղ ժամանակ՝ անորոշ: Անհրաժեշտ է հստակ սահմանել, թե խաղաղ ժամանակ որ մեթոդներն են համարվում ռազմական, այսինքն՝ կարող են օգտագործվել պետության ռազմական կազմակերպության մեջ ներառվող կառույցների կողմից և, հետևաբար՝ չեն կարող օգտագործվել այլ պետական մարմինների ու կազմակերպությունների, ինչպես նաև ոչ պետական կազմակերպությունների կողմից (տե՛ս Белов В.К., Воронов А.Ф., Голенко Е.Н., Военное право; под. ред. В.Г. Стрекозова, А.В. Кудашкина, Военный университет, Академия военных наук.– М.: За права военнослужащих, 2004, էջ 93): Այս տեսաբանների եզրակացությունը միանշանակ է. ռազմական մեթոդները ենթակա են իրավական կարգավորման, ընդ որում՝ բացառապես իմպերատիվ, այլ ոչ թե դիսպոզիտիվ ձևով:

¹⁶ Տե՛ս Белов В.К., Воронов А.Ф., Голенко Е.Н., Военное право; под. ред. В.Г. Стрекозова, А.В. Кудашкина, Военный университет, Академия военных наук.– М.: За права военнослужащих, 2004, էջ 93:

¹⁷ Տե՛ս Фомин С.А., Обеспечение национальной безопасности. М., Флита: МПСИ, 2007, էջ 83, 103:

անհատակություն: Նշանակում է՝ անհրաժեշտ է միավորել պետության գործառույթների տեսության, ռազմական գիտության ու ռազմական իրավունքի տեսամեթոդաբանական մոտեցումները և ամբողջական պատկերացում կազմել նշված գործառույթի իրականացման ձևերի, մեթոդների ու միջոցների համակարգի մասին:

Պետության և իրավունքի տեսության մեջ պետության գործառույթների իրականացման ձևեր են համարվում իրավականը և կազմակերպականը (կազմակերպական-կանոնակարգող, տնտեսական, գաղափարախոսական): Այս ձևերը համընդհանուր են ու կիրառելի բոլոր գործառույթների իրականացման ընթացքում: Սակայն, բացի այս ընդհանուր ձևերից՝ ամեն մի գործառույթին բնորոշ են իր իրականացման հատուկ ձևերը, մասնավորապես՝ մեզ հետաքրքրող գործառույթի համար օրենքն ամրագրում է դրա իրականացման վերը նշված ձևերը: Սակայն այս ձևերը կիրառելի են պաշտպանական գործառույթի իրականացման պետական կառավարման վերջին մակարդակում՝ զինված ուժերում, երբ որ նրանք ձեռնարկում են կազմակերպական գործունեություն ու նյութական գործողություններ: Բայց մինչ այդ՝ գործառույթի իրավական կարգավորման ու պաշտպանական համակարգի հիմնադրման ու պետական կառավարման գործընթացում պետական օրենսդիր և գործադիր մարմինները կիրառում են իրավական ու կազմակերպական բոլոր վերը նշված, ինչպես նաև այլ հնարավոր ձևերը: Այսպիսով՝ երկրի պաշտպանության գործառույթի իրականացման ընդհանուր ձևերից բացի՝ գործառույթի իրականացման ընթացքում կիրառում են նաև հատուկ ձևեր, որոնք ամրագրված են օրենքով:

Գործառույթների իրականացման մեթոդների հարցում պետության և իրավունքի տեսությունը՝ որպես պետության և իրավունքի գործառութավորման ընդհանուր և հիմնական օրինաչափություններն ուսումնասիրող գիտություն, անդրադառնում է ընդհանուր կերպով,

այսինքն՝ վեր է հանում և հետազոտում այն բոլոր մեթոդները, որոնք ունեն իրավական բնույթ ու կիրառվում են բոլոր գործառույթներն իրականացնելիս: Ռազմական իրավունքի տեսաբանները ևս այս հարցին անդրադառնում են ընդհանուր տեսանկյունից (տես վերևում)՝ առաջ քաշելով միայն ռազմական հատուկ մեթոդների գաղափարը՝ մատնանշելով դրանց առանձնահատուկ գծերը՝ զենքի ու զինատեսակի, ինչպես նաև զորքերի կիրառումը¹⁸:

Այս հարցում աչքի են ընկնում այն տեսաբանները, ովքեր երկրի պաշտպանությունը և ռազմական անվտանգությունը քննարկում են իրավական տեսանկյունից: Մասնավորապես՝ Ս.Ա. Ֆոմինն այդ մեթոդները բնութագրում է որպես երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության ապահովման սուբյեկտների վրա դրված նպատակների, խնդիրների ու գործառույթների իրականացման եղանակներ¹⁹: Այս հեղինակը դրանց բազմազանությունը դասակարգում է երկու համընդհանուր խմբում՝ համոզման և հարկադրանքի: Որպես համոզման մեթոդի հատուկ դրսևորում՝ նա նշում է դրա իրականացման այնպիսի խաղաղ միջոցներ, ինչպիսիք են պետությունների ռազմական դոկտրինների համաձայնեցումը՝ նրանց միջև հարաբերությունների ապառազմականացումը, դոկտրինի դրույթների հռչակումը պաշտոնատար անձանց հայտարարություններում, ռազմական զսպման քաղաքականության տեխնիկական կենսագործման ցուցադրումը՝ վարժանքներ, զորաշարժեր, զենքի և ռազմական տեխնիկայի փորձարկումներ՝ դրանք ՋԼՄ-ներով լայն լուսաբանելով: Հարկադրանքի մեթոդներն Ս.Ա. Ֆոմինը բնութագրում է որպես ռազմական (կամ ուժային)՝ համարելով, որ դրանք ենթադրում են զենքի և զինամթերքի օգտագործում²⁰: Այս մոտեցումը, լինելով սկզբունքորեն ճիշտ, որոշակի ճշգրտման կարիք ունի՝ ընդհանուր մոտեցումների, մասնավորապես՝ պետության և իրավունքի տեսության դիրքերից: Պետության գործառույթների իրականաց-

¹⁸ Стів Белов В.К., Воронов А.Ф., Голенко Е.Н., Военное право; под. ред. В.Г. Стрекозова, А.В. Кудашкина, Военный университет, Академия военных наук.– М.: За права военнослужащих, 2004, էջ 93:

¹⁹ Стів Фомин С.А., Обеспечение национальной безопасности. М., Флита: МПСИ, 2007, էջ 101-102:

²⁰ Стів Фомин С.А., Обеспечение национальной безопасности. М., Флита: МПСИ, 2007, էջ 102: Նույն տեսակետին են նաև «Военное право, под. ред. В.Г. Стрекозова, А.В. Кудашкина, Военный университет, Академия военных наук.– М.: За права военнослужащих, 2004» գրքի համահեղինակները (տես էջ 93):

ման կառուցակարգում մեթոդները սերտորեն կապված են գործառույթի իրականացման ձևերի հետ: Գործառույթի իրականացման համընդհանուր ձևերին համապատասխանում են դրանցից ամեն մեկին բնորոշ համընդհանուր մեթոդները, մասնավորապես՝ իրավական ձևերին՝ դրանց համապատասխանող իրավական ընդհանուր մեթոդները, կազմակերպական ամեն մի ձևին իրեն բնորոշ մեթոդները: Հետևաբար՝ պաշտպանության գործառույթի իրականացման մեթոդները կարող են լինել ընդհանուր՝ իրավական ու կազմակերպական, ինչպես նաև զուտ պաշտպանությանը բնորոշ հատուկ կամ զինված ուժերի գործունեությանը բնորոշ մեթոդներ՝ ռազմական և ռազմական հարկադրանքի մեթոդներ:

Վերլուծելով երկրի պաշտպանության ու ռազմական անվտանգության ապահովման գործառույթի կենսագործման կառուցակարգը պետության գործառույթների տեսության, ռազմագիտության ու ռազմական իրավունքի տեսության միջառարկայական մոտեցումների միավորման միջոցով՝ կարող ենք եզրակացնել, որ երկրի պաշտպանության գործառույթը ստատիկ վիճակում բաղկացած է հետևյալ տարրերից՝ երկրի պաշտպանության հասարակական պետական խնդիր, խնդրի լուծմանն ուղղված գործունեություն (իրականացվող գործառույթ), դրան բնորոշ օբյեկտ, գործառույթի իրականացման ձևեր և մեթոդներ: Երկրի պաշտպանության գործառույթի այս տարրերի բնութագրերն էականորեն տարբերվող են և յուրահա-

տուկ: Դինամիկ վիճակում երկրի պաշտպանությունը կառուցված է մի շարք կառավարչական գործընթացներից՝ ծրագրային նպատակադրում, նորմատիվ իրավական կարգավորում, պետական կառավարում, գաղափարահոգեբանական ներգործություն, կազմակերպական գործունեություն, նյութական գործողություններ, վերահսկողություն, հասարակության տեղեկատվական սպասարկում:

Երկրի պաշտպանության պետական կառավարման բովանդակությունը, իրականացման ձևերը և մեթոդները, ենթագործառույթները, կառուցվածքը պայմանավորված են զինված ուժերի կազմակերպման ու զինված պայքարի (պատերազմի) վարման սոցիալ-պատմական օրինաչափություններով: Պաշտպանության գործառույթի ներգործության օբյեկտում գլխավոր դերակատարը զինված ուժերն են՝ իրենց բնորոշ կազմակերպագործառույթային առանձնահատկություններով, ինչն էլ հենց գործառույթի գլխավոր առանձնահատկությունն է: Բանակը գործառույթի իրականացման հիմնական, առաջնային նշանակություն ունեցող կազմակերպական (նաև՝ իրավականացված) ձևն է: Պաշտպանական հարաբերությունների պետական կառավարումը (պետական մարմինները), առանց մարտունակ բանակի, անզոր կառույցներ են, հետևաբար՝ գործառույթի իրականացման արդյունավետության ցուցիչը մարտունակ բանակն է, այլ ոչ թե դրա քաղաքական-իրավական կառավարման ու կարգավորման իմիտացիան:

ՍԱՍՈՒՆ ԲԱԴԴԱՍԱՐՅԱՆ

Հայ-ռուսական համալսարանի Իրավունքի
տեսության և սահմանադրական իրավունքի
ամբիոնի ասպիրանտ (հանրային իրավունք)

ԵՐԿՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹԻ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՄԱՆ ԿԱՌՈՒՑԱԿԱՐԳԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Երկրի պաշտպանության պետական կառավարման բովանդակությունը, իրականացման ձևերը և մեթոդները, ենթագործառնությունները, կառուցվածքը, պայմանավորված են զինված ուժերի կազմակերպման ու զինված պայքարի (պատերազմի) վարման սոցիալ-պատմական օրինաչափություններով: Պաշտպանության գործառնության ներգործության օբյեկտում գլխավոր դերակատարը զինված ուժերն են՝ իրենց բնորոշ կազմակերպագործառնության առանձնահատկություններով, ինչն էլ հենց գործառնության գլխավոր առանձնահատկությունն է: Բանակը գործառնության իրականացման հիմնական, առաջնային նշանակություն ունեցող կազմակերպական (նաև՝ իրականացված) ձևն է: Պաշտպանական հարաբերությունների պետական կառավարումը (պետական մարմինները), առանց մարտունակ բանակի, անզոր կառույցներ են, հետևաբար՝ գործառնության իրականացման արդյունավետության ցուցիչը մարտունակ բանակն է, այլ ոչ թե դրա քաղաքական-իրավական կառավարման ու կարգավորման իմիտացիան:

Բանալի բառեր. պետության գործառնություն, օբյեկտ, սուբյեկտ, կառուցակարգ, ձև, մեթոդ, ռազմական մեթոդ, զինված ուժեր, բանակ, ռազմական կառավարում:

САСУН БАГДАСАРЯН

Аспирант кафедры теории права и конституционного права Российско-Армянского университета

ОСОБЕННОСТИ МЕХАНИЗМА РЕАЛИЗАЦИИ ФУНКЦИИ ОБОРОНЫ СТРАНЫ

Содержание государственного управления обороной страны, формы и методы ее осуществления, подфункции, структура обусловлены социально-историческими закономерностями формирования вооруженных сил и ведения вооруженного конфликта (войны). Главенствующая роль в рамках объекта воздействия функции обороны принадлежит вооруженным силам, с присущими им организационно-функциональными особенностями, что является главной особенностью функции. Армия - это основная организационная (также реализованная) форма. Государственное управление в оборонной сфере (государственные органы) без боеготовой армии бессильно, следовательно показателем эффективной реализации функции обороны является способная армия, а не имитация ее политико-правового управления и регулирования.

Ключевые слова: функция государства, объект, субъект, форма, метод, военный метод, вооруженные силы, армия, военное управление.

SASUN BAGHDASSARYAN

Postgraduate student of the chair of constitutional law and theory of law of Russian-armenian university

PECULIARITIES OF THE STRATEGY OF THE IMPLEMENTATION OF THE PROTECTION FUNCTION

The content, forms and methods of implementation, methods, sub-functions, structure of the state defense system of the country are conditioned by the socio-historical patterns of the organization of the armed forces and the conduct of the armed struggle (war). The Armed Forces with their peculiar organizational-functional features are the main factors in the defense system. The Army is the primary (and also legalized) form of the implementation of the function. State governance of defense relations (state bodies) are powerless structures without an efficient army, thus an efficient army is an indicator of the effectiveness of its function, not an imitation of its political-legal governance and regulation.

Keywords: state function, object, entity, structure, form, method, military method, armed forces, army, military administration.